

1) При трактуванні бюджетного планування доцільно враховувати мету його дослідження. Ми пропонуємо давати визначення поняття бюджетного планування за його сутністю, явищем, змістом та формою.

2) Бюджетне планування має базуватися на науковій методології, яка передбачає дотримання економічних законів і закономірностей розвитку суспільства, принципів і методів, вибору прогресивних форм, що сприятиме вирішенню питань конкретного етапу розвитку країни.

3) Належне розв'язання проблем бюджетного планування тісно пов'язане з удосконаленням зведеного, територіального, галузевого, адресного планування та посиленням взаємозв'язків між ними. При цьому актуальним є врахування загальнодержавних, регіональних економічних інтересів та інтересів територіальних громад й усіх учасників бюджетного процесу.

Література:

1. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [відп. ред. С.В. Мочерний та ін.]. – К.: Видавничий центр „Академія”. – Т. 2. – 2001. – 848 с.

2. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / [Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І.]; за заг. ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ. – Т. 2. – 2006. – 568 с.

3. Василик О.Д. Бюджетна система України: підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.

4. Юрій С.І. Казначейська система: підручник / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818 с.

5. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – 4-те видання, виправлене та доповнене. – К.: Т-во "Знання", КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ. 2002. – 566 с.

6. [h](#)

[tp://www.djerelo.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1786&Itemid=218](http://www.djerelo.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1786&Itemid=218).

7. http://vuzlib.net/kazn_syst/glos.htm.

8. <http://studentbooks.com.ua/content/view/99/41/1/3/>.

Дем'янюк А.В.

Викладач кафедри фінансів

ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Принцип збалансованості бюджетів в Україні, яким передбачається, що повноваження на здійснення витрат повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний період, визначено Бюджетним кодексом України. Таким чином, першочерговою метою збалансованості місцевих бюджетів України є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків з мі-

сцевих бюджетів та бюджетними ресурсами, що мають забезпечувати виконання цих повноважень.

Недосконалість інституційної та правової бази регулювання міжбюджетних відносин негативно впливала на збалансованість місцевих бюджетів до прийняття Бюджетного кодексу України:

- по-перше, не існувало чіткого розподілу видаткових повноважень між державним і місцевими бюджетами, а також знімалась відповідальність з органів місцевої влади за виконання зобов'язань з надання бюджетних послуг населенню, їх якості та своєчасності у випадку передачі на місцеві бюджети видатків без забезпечення їх відповідними ресурсами;

- місцеві органи влади практично не мали можливості та мотивацій здійснювати планування і прогнозування, формування доходної частини місцевих бюджетів, адже основна частина доходів місцевих бюджетів формувалася за рахунок відрахувань від загальнодержавних податків і зборів, нормативи яких щорічно змінювалися;

- порядок розподілу трансфертів між державним та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами був недостатньо прозорим, так як здійснювався на підставі суб'єктивних оцінок прогнозних обсягів доходів і видатків бюджетів, що спонукало місцеві органи влади адекватно реагувати на бюджетні рішення, які приймалися вищими органами влади, та використовувати практику нарощування обсягів позабюджетних фондів, продовжувати утримувати неефективно діючу соціальну інфраструктуру, яка фінансувалася за рахунок коштів місцевого бюджету та призводила до накопичення кредиторської заборгованості [1, с. 168].

З метою збалансованості місцевих бюджетів України у Бюджетному кодексі здійснено спробу запровадити основні норми та положення щодо реформування міжбюджетних відносин на засадах економічної ефективності, соціальної справедливості, бюджетної необхідності та відповідальності за прийняття рішень.

Слід зазначити, що в основу розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетів було покладено насамперед розподіл видатків. Основні зміни відбулись на рівні область-район, місто-село, селище, що забезпечило чітке розмежування видатків між усіма рівнями бюджетів та дало змогу сформувати базу для обрахунку трансфертів, яку стало можливим розраховувати за формульним методом. Проте необхідно відмітити відсутність законодавчих актів в Україні, що остаточно розмежують функції між рівнями влади в контексті вирішення

проблем збалансованості місцевих бюджетів. Важливою проблемою є неврегульованість наслідків прийняття рішень органами державної влади, які впливають на доходи і видатки місцевих бюджетів.

Актуальним постає питання врегулювання повноважень між рівнями влади з метою вирішення проблем збалансованості місцевих бюджетів.

Зважаючи на актуальність поставленого питання важливим постає вирішення таких завдань, як дослідження діючої практики формування і виконання місцевих бюджетів України за останні роки та визначення основних напрямків вдосконалення в контексті розмежування повноважень між рівнями влади з метою вирішення проблем збалансованості місцевих бюджетів України.

На сьогодні відповідальність в сфері бюджетних відносин розпорошена між місцевою владою, Урядом, Верховною Радою, оскільки в жодному нормативному акті чітко не визначено їх повноваження. Хоча Бюджетним кодексом передбачено, що держава зобов'язана компенсувати органам місцевого самоврядування втрату ресурсів або необхідність додаткового фінансування видатків у разі прийняття відповідних рішень, проте чітких правил цієї компенсації немає. Прикладом такої незбалансованості можуть слугувати: щорічне звільнення підприємств оборонної галузі, літакобудування, санаторіїв від сплати за землю законами про державний бюджет на відповідний рік; незбалансованість у фінансуванні пільг різним категоріям громадян, коли частина з них фінансується за рахунок взаємозаліків, частина фінансується лише частково(проїзд громадським транспортом), частина взагалі не фінансується(пільги військовослужбовцям) [2, с. 143].

Проблеми збалансованості місцевих бюджетів України безпосередньо відображаються в статистичних даних доходної та видаткової частин місцевих бюджетів. Так, у 2007 році до доходної частини загального та спеціального фондів місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 58,4 млрд. грн., або 131% розрахункового показника Міністерства фінансів. Проте обсяг сукупних видатків загального та спеціального фондів місцевих бюджетів України (без урахування коштів, що передбачаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) у 2007 році становив 96,5 млрд. грн., що більше, ніж у 2006 році, на 33,4%. Отже перевищення видаткової частини місцевих бюджетів України відносно до їх доходної частини у 2007 році становило 38,1 млрд. грн.. Необхідно відмітити, що у 2007 році частка доходної частини місцевих бюджетів України у доходній частині зведеного бюджету становила 26,5% та частка видаткової частини місцевих бюджетів України у видатковій

частині зведеного бюджету становила 42,7% [3, с. 10–11]. Таким чином, ми можемо спостерігати пряму та відносну незбалансованість місцевих бюджетів України. У 2008 році доходи місцевих бюджетів України зросли на 26% в порівнянні з 2007 роком та видатки – на 31% відповідно. Виконання місцевих бюджетів України у січні 2009 року порівняно з відповідними показниками 2008 року відображає динаміку зменшення доходів на 3,1% та збільшення обсягів фінансування видатків на 31,3%. Однак, видатки на економічну діяльність, житлово-комунальне господарство та охорону навколишнього середовища зменшились на 9,0%, а по соціальних видатках та інших статтях видатків місцевих бюджетів спостерігається зростання на 33,4% та 37,0% відповідно [4, с. 1].

Практика формування та виконання місцевих бюджетів України за останні роки констатує постійну тенденцію незбалансованості місцевих бюджетів України. Причиною такої ситуації є відсутність чіткої процедури врегулювання прийняття рішень стосовно відповідності доходної частини місцевих бюджетів та здійснення фінансування видатків з них.

Основним напрямом у вирішенні проблем збалансованості місцевих бюджетів України має бути забезпечення розподілу функцій між різними рівнями влади згідно принципів фіскального федералізму. Перший – це принцип субсидіарності, який ґрунтується на тому, що послуги населенню має надавати найнижчий рівень влади, який спроможний це робити. Другий принцип, пов'язаний з першим, – принцип відповідності, який полягає в тому, що надавати повноваження і видатки можна лише тому рівню влади, який відповідає вимогам забезпечення надання відповідних послуг з погляду їх природи та власної здатності акумулювати необхідні ресурси та управляти ними [2, с. 138].

Основними пріоритетними напрямками удосконалення розмежування повноважень між рівнями влади з метою вирішення проблем збалансованості місцевих бюджетів України можна вважати наступні:

- 1) Встановлення перерозподілу і розмежування повноважень між центральними і місцевими органами влади у напрямку передачі на місцевий рівень забезпечення якнайбільшою мірою соціально-економічного розвитку підвідомчої території.

- 2) Місцеві органи влади повинні мати спроможність здійснювати соціально-економічний розвиток підвідомчої території забезпечену ресурсами управління на своїй території. Таким чином, місцеві бюджети мають отримати достатні джерела фінансових надходжень стосовно фінансування видатків цих бюджетів. При формуванні місцевих бюджетів має бути розширена податкова база

з метою забезпечення збільшення власних доходів та сталого розвитку територій.

3) Всі дії органів місцевої влади мають бути прозорими та заохочувати громадян до особистої участі у вирішенні питань формування та виконання місцевих бюджетів. Має бути сформоване партнерство центральної і місцевої влади, місцевої влади і громадян. Необхідно створювати умови зі сторони місцевої влади для розвитку форм спільної соціально-економічної діяльності громадян на рівні підвідомчої території, що сприятиме підвищенню соціально-політичної активності населення і поступу в економічному розвитку та забезпечуватиме зростання і стабільність доходної частини місцевих бюджетів.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар / [Турчинов О.В., Огонь Ц.Г., Фролова Г.С. та ін.]; за ред. О.В.Турчинова і Ц.Г.Огня. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – 320 с.
2. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: [у 6 т.] / [редкол.:Азаров М.Я. та ін.]. – К.: НДФІ, 2004. – Т.2: Соціальна спрямованість бюджетної політики / [М.Я.Азаров, Ф.О.Ярошенко, Е.М.Лібанова та ін.]. – 2004. – 376 с.
3. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2007 рік:[видання підготовлене Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень]. – Київ, 2008. – 136 с.
4. Тенденції розвитку бюджетної системи в Україні: січень 2009р. // Бюлетень Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – 2009. – №5. – С. 1.

Карапетян О.М.

Викладач кафедри фінансів

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

Організаційно-правове забезпечення та нормативно-адміністративне регулювання діяльності з управління зовнішнім державним боргом за останні роки зазнало суттєвих позитивних зрушень. Так, було визначено функції і повноваження відповідальних органів та їх структурних підрозділів; встановлено довгострокове обмеження на відносний розмір державного боргу; регламентовано напрями використання позичкових коштів.

Прогалини у діючому нормативно-правовому регулюванні пов'язані з відсутністю законодавчо визначених цілей політики державних запозичень та управління державним боргом; законодавчо не закріплено повноваження Мін-